

ปัจจัยที่ทำให้ญี่ปุ่นประสบความสำเร็จในด้าน อุตสาหกรรมหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (Japanese Success)

ยุพา คลังสุวรรณ^{*}
สุทิน สายสงวน^{**}

หลังจากพ่ายแพ้ในสงครามโลกครั้งที่สอง ญี่ปุ่นได้พัฒนาประเทศก้าวหน้าอย่างรวดเร็วจนกลายเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจอันดับที่สองของโลก รองจากสหรัฐอเมริกา จะเห็นได้ว่า ในปี 2001 (2544) ญี่ปุ่นมี GDP purchasing power parity สูงถึง 3.45 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ ซึ่งประกอบด้วยภาคเกษตร ภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ คิดเป็นร้อยละ 2 ร้อยละ 36 และร้อยละ 62 ตามลำดับ โดยมีรายได้ประชาชาติต่อหัว (GDP per capita) สูงถึง 27.2 พันเหรียญสหรัฐ และมีมูลค่าส่งออกสูงถึง 404.6 พันล้านเหรียญสหรัฐ (www.odci.gov/cia/publications/factbook)

เมื่อพิจารณาถึงรายได้ประชาชาติต่อหัวของญี่ปุ่น นับตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา พบว่า

^{*} รองศาสตราจารย์ ประจำคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา และ ผู้อำนวยการสถาบันเอเชีย-ตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

^{**} นักวิจัย สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ตาราง 1 ญี่ปุ่นยุคหลังสงครามและอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ (1945-2000)

Sub-periods of postwar years	GDP per Capita \$	Growth rate Of real GDP
1. 1945-1952 : The Occupation Period	380	5.0
2. 1952-1960 : The Reconstruction Period	760	9.2
3. 1960-1970 : The Rapid Growth Period	966	10.4
4. 1970-1980 : The Shocks Period	4,789	5.2
5. 1980-1990 : The Internationalization Period	14,387	3.8
6. 1990-2000 : The Economic Reform Period	32,496	2.2

ที่มา : Economic Planning Agency, 1997 อ้างใน Ichimura (1998 : 2)

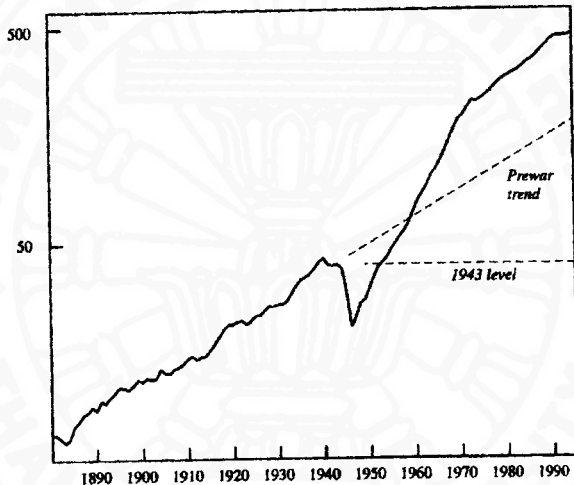
ในปี 1948 รายได้ประชาชาติต่อหัวของญี่ปุ่นเพียง 380 เหรียญสหรัฐ เพิ่มขึ้นโดยลำดับ และเพิ่มสูงขึ้น เป็น 32,496 เหรียญสหรัฐ ช่วงปี 1990-2000 นั่นคือในช่วงประมาณ 50 ปี รายได้ประชาชาติต่อหัวของญี่ปุ่นเพิ่มขึ้นประมาณ 85 เท่า (ดังตารางที่ 1)

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สหรัฐอเมริกาเข้ามาตั้งฐานทัพในโอกินาวา ญี่ปุ่นถูกห้ามเกี่ยวของด้านการทหาร ทำให้ญี่ปุ่นพึ่งพาสหรัฐอเมริกาด้านการป้องกันประเทศและหันมาเอาใจใส่พัฒนาด้านเศรษฐกิจ จนกระทั่งก้าวหน้าทางอุตสาหกรรมและมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจในช่วง 2-3 ทศวรรษหลังสงคราม อย่างไรก็ตาม ภายหลังสภาพแวดล้อมในระดับนานาชาติ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวง เกิดวิกฤติด้านต่าง ๆ ประกอบกับสหรัฐอเมริกาเกิดความเสื่อมถอยทั้งด้านการทหารและเศรษฐกิจ ทำให้ญี่ปุ่นต้องปรับตัว ทั้งการปรับปรุงความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกาและเวทีโลก ปัจจุบันระบบเศรษฐกิจของญี่ปุ่นอยู่ในภาวะเสื่อมถอย ทว่าญี่ปุ่นไม่ได้อยู่ในภาวะเสื่อมถอยประเทศเดียว ก็อยู่ในช่วง

ที่เกิดความเสื่อมถอยด้วยหลายประเทศยกเว้น บางประเทศเช่น จีน ซึ่งเศรษฐกิจกำลังขยายตัว แต่ก็ยังห่างชั้นกับญี่ปุ่นมาก

รูปที่ 1 Real GDP, Japan 1880-1995

Trillions of 1990 yen(logarithmic scale)

Source : Author's calculations. Data for 1880-85 are from Fujino (1975); for 1886-1940, from Ohkawa and Shinohara (1979); for 1941-55, from Ohkawa, Takamatsu, and Yamamoto (1974); and for 1956-95, from Japan, Economic Planning Agency (various years) (available on CD-ROM for 1996).

A Prewar data are for GNP

(จาก Miyohei Shinohara. Industrial Growth, Trade, and Dynamic Patterns in the Japanese Economy. 1982 p.208)

จากรูปที่ 1 จะแสดงให้เห็นแนวโน้มของการเพิ่มขึ้นของ Real GDP ของญี่ปุ่น ช่วงปี 1880-1995 จะพบว่า Real GDP ลดลงในช่วง 1944-1946 ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่สองแล้ว ก็ฟื้นตัวอย่างรวดเร็ว ในปี 1960 หักเทียมแนวโน้มก่อนสงคราม หลังจากนั้น การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

ก้าวหน้าในอัตราสูงอย่างต่อเนื่อง 10-15 ปี เรียกกันว่า “Japanese miracle” โดยเฉพาะช่วง 1965-1973 อัตราการเจริญเติบโตโดยเฉลี่ยของ Real GDP สูงถึงร้อยละ 10.6 โดยเฉพาะในภาคการผลิตอุตสาหกรรมและเหมืองแร่ อัตราการเจริญเติบโตสูงถึงร้อยละ 12.5¹

ความสำเร็จของญี่ปุ่นด้านอุตสาหกรรม จึงเป็นบทเรียนน่าศึกษา โดยเฉพาะปัจจัยสำคัญที่ทำให้ญี่ปุ่นประสบความสำเร็จด้านอุตสาหกรรม หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ตัวอย่างเช่น ในทัศนะของ Shinichi Ichimura (1998 : 17-24) เห็นว่า มีปัจจัยสำคัญอย่างน้อย 10 ประการ ที่เอื้อให้ญี่ปุ่น ประสบความสำเร็จหรือมีความก้าวหน้าในการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยนับรวมถึง การพัฒนาอุตสาหกรรมหรือกระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรม (Industrialization) ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในช่วง 2-3 ทศวรรษหลังสงคราม ดังนี้

1. การสะสมทุนของภาคเอกชนในอัตราสูง

ในทศวรรษ 1960s อัตราสะสมทุนต่อ GNP สูงถึงร้อยละ 30-33 นับว่า สูงมากเมื่อเทียบกับประเทศอุตสาหกรรมอื่นๆ เช่น อังกฤษ (ร้อยละ 15-18) เยอรมันตะวันตก (ร้อยละ 22-26) สหรัฐอเมริกา (ร้อยละ 17-20) เป็นต้น

2. ความโน้มเอียงที่จะการออมสูง

ความโน้มเอียงในการออมโดยเฉลี่ยของครัวเรือนของแรงงานญี่ปุ่นช่วง 1965-1969 ร้อยละ 18 ขณะที่ครัวเรือนเกษตรกรรมลดลงมาร้อยละ 16.5 ซึ่งนับว่า

¹ Miyohei Shinohara. Industrial Growth, Trade and Dynamic Patterns in the Japanese Economy 1982 p.137, 208.

สูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอุตสาหกรรมอื่นๆ เช่น อังกฤษ (ร้อยละ 7.2) สหรัฐอเมริกา (ร้อยละ 7.4) เยอรมัน (ร้อยละ 12.2) เป็นต้น สาเหตุสำคัญที่ทำให้ อัตราการออมสูงคือ การออมสอดคล้องกับค่านิยมที่ถูกปลูกฝังในโรงเรียน หลังสงคราม การจ่ายโบนัส การบริโภคคงที่แม้ว่ารายได้จะเพิ่มขึ้น และความ กตัญญูจากการเพิ่มขึ้นของราคาอาหารและค่าเช่าบ้าน

2.1 หุ่นถือระยะยาว บริษัทญี่ปุ่นส่วนใหญ่มักจะมีฐานผู้ถือหุ้นมั่นคง และมีจำนวนผู้ถือหุ้นคงที่ ทำให้ผู้บริหารสามารถวางนโยบายบริษัทระยะยาวได้

2.2 การเก็บออม อัตราการออมของญี่ปุ่นเคยสูงสำหรับที่อยู่อาศัย การศึกษา และเพื่อวัยชรา (อัตราการออมเงินทางไปรษณีย์) เดิมบริษัทจะ จ่ายเงินโบนัสปีละ 2 ครั้ง (คือ ช่วงฤดูหนาว และช่วงกลางช่วงฤดูร้อน) เงิน โบนัสที่ได้รับอาจจะเท่ากับ 3 เท่าของเงินเดือน

3. กำลังแรงงานมีการศึกษาดีและมีความขยันขันแข็ง

กำลังแรงงานชาวญี่ปุ่นมีความขยันขันแข็งอุตสาหกรรมวิริยะ ยินดีทำงาน ล่วงเวลาทั้งในบริษัทขนาดกลางและขนาดใหญ่ มักทำงานโดยมีชั่วโมงทำงาน เกิน 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ในโรงงานเอกชน ช่วงหลังทศวรรษ 1988 ชั่วโมง ทำงานจึงค่อยลดลงบ้าง

กำลังแรงงานชาวญี่ปุ่นได้รับการศึกษาดี โดยได้รับการศึกษาขั้น ประถมศึกษา 9 ปี ในปี 1996 (2539) ได้ศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 97 และ การศึกษาขั้นสูงถึงร้อยละ 39

3.1 จริยธรรมในการทำงาน เดิมคนญี่ปุ่นเป็นคนที่ทำงานหนัก เหตุผล จากการที่ญี่ปุ่นเป็นสังคม เกษตรกรรม และทุกตารางนิ้วของที่ดินมีความหมาย

ในด้านการผลิตอาหารเลี้ยงประชากร คนญี่ปุ่นอาศัยอยู่ในเขตภูเขา ความยากจน ซึ่งเกิดขึ้นในญี่ปุ่นก่อนและหลังสงคราม ทำให้คนญี่ปุ่นมีความขยันขันแข็งในการทำงาน

3.2 การฝึกอบรม บริษัทญี่ปุ่นส่วนใหญ่ในช่วงนั้นให้ความสำคัญกับการอบรมในช่วงการทำงาน คนงานในบริษัทใหญ่ ซึ่งมักจะไม่เปลี่ยนที่ทำงานและไม่เปลี่ยนงานยังขาดความชำนาญ ยกเว้น ในกรณีบริษัทจะให้คนงาน อบรมไปทำงานจำเป็นเท่านั้น เป็นการเสริมสร้างประสบการณ์ในการทำงานและเพื่อความก้าวหน้าของบริษัทด้วย ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

3.3 บุคลากร ผู้จัดการญี่ปุ่นมักจะพูดถึงความสำเร็จว่า ส่วนใหญ่มาจากบริษัทญี่ปุ่นในเรื่องการบริหารคน มนุษย์สัมพันธ์ที่ดีในการรักษาความกลมเกลียว

3.4 สังคมญี่ปุ่นมักให้ความสำคัญกับคุณลักษณะที่สำคัญยิ่งอย่างน้อย 10 ประการ²

² ดิลันได้มีโอกาสดำเนินการสัมมนาโครงการวิจัย คุณลักษณะและวิถีการเรียนรู้ของคนญี่ปุ่นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ในวันที่ 22 ธันวาคม 2545 หัวข้อในที่ประชุมมีเรื่องที่น่าสนใจอยู่หลายหัวข้อด้วยกัน ตั้งแต่เรื่องคุณลักษณะของคนญี่ปุ่นและการเรียนรู้มหาวิทยาลัยญี่ปุ่นของ ศ.นพ. สมอาจ วงษ์ขมทอง, การจัดการศึกษาและการเรียนรู้ในโรงเรียนญี่ปุ่นของ รศ.วรินทร์ ววงษ์, การอบรมในครอบครัวและการเรียนรู้ในโรงเรียนอนุบาลของ อ.พรอนงค์ นิยมค้าและการฝึกอบรมและการเรียนรู้ในสถานประกอบการของ อ.ธัญญา ผลอนันต์ ในวารสารนี้จะขอตีพิมพ์เฉพาะของ ศ.นพ.สมอาจ วงษ์ขมทอง ซึ่งท่านเขียนไว้มีประเด็นดีๆ หลายข้อและท่านอนุญาตให้นำมาตีพิมพ์ให้อ่านได้

(1) การตรงต่อเวลา (Jikan O Mamoru Koto) การตรงต่อเวลาถือเป็นคุณลักษณะที่สำคัญยิ่งของคนญี่ปุ่น คนที่ไม่ตรงต่อเวลาจะถือว่าเป็นคนที่ขาดคุณสมบัติเบื้องต้นในการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม พิธีการต่างๆ ในประเทศญี่ปุ่นจะต้องเริ่มตรงเวลา การประชุมจะต้องเริ่มตรงเวลา รถไฟ รถโดยสาร รถใต้ดิน การเปิดปิดสถานที่ราชการ ฯลฯ จะต้องตรงต่อเวลาทั้งสิ้น การมาสายไม่ว่าจะมาโรงเรียนสาย มาทำงานสาย มาประชุมสาย หรือมาพบกันเพื่อนที่ไม่ตรงเวลาถือเป็นการเสียมารยาทอย่างร้ายแรง การเป็นคนตรงต่อเวลาและการทำอะไรตรงต่อเวลาได้รับการยอมรับว่าเป็นคุณลักษณะที่เป็นจุดแข็งของคนญี่ปุ่น ที่ช่วยส่งเสริมให้ญี่ปุ่นสามารถพัฒนามาได้ตราบทุกวันนี้

(2) การรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย (Sekinin Kan) คนญี่ปุ่นทุกคนจะได้รับการอบรมให้เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย คุณลักษณะนี้สืบทอดมาจากประเพณีของชาบูโรหรือขุนนางในอดีต หากกระทำการใดไม่สำเร็จและนำความเสียหายมาสู่หน่วยงานหรือวงศ์ตระกูล ก็จำเป็นต้องกระทำฮาราคิริ (การคว้านท้องฆ่าตัวตาย) เป็นการแสดงความรับผิดชอบของตัวเอง จะเห็นได้ว่า ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อทราบว่า ญี่ปุ่นแพ้สงครามก็ต่อสหรัฐอเมริกา นายพลโตโจ ซึ่งเป็นผู้นำในการนำญี่ปุ่นเข้าทำสงครามก็ฆ่าตัวตายทันทีที่รับทราบความปราชัยของญี่ปุ่น นักเขียนที่ได้รับรางวัลโนเบลด้านวรรณกรรมของญี่ปุ่นที่ชื่อ ยาซุนาริ คาวาบาตะ (Yasunari Kawabata) ก็ใช้ก๊าชุงดัมรมฆ่าตัวตายในห้องนอน ด้วยสาเหตุที่ว่า แม้มีชีวิตอยู่ต่อไปก็ไม่สามารถผลิตผลงานเท่าเทียมผลงานในอดีตได้อีกต่อไป ดังนั้นจึงต้องรับผิดชอบด้วยการฆ่าตัวตาย

(3) การทำงานอย่างกระตือรือร้น (Isshoukenmei) การทำงานอย่างกระตือรือร้น แสดงให้เห็นว่า บุคคลผู้นั้นเป็นผู้ใส่ใจต่อการทำงาน เป็นผู้รักงานและเป็นผู้รับผิดชอบต่องาน คนญี่ปุ่นไม่ว่าจะเป็นพนักงานต้อนรับในศูนย์การค้า พนักงานขนของ พนักงานขายของ พนักงานทำความสะอาดสถานที่รถไฟ ฯลฯ จะต้องได้รับการฝึกอบรมให้มีลักษณะที่กระตือรือร้น ขวนขวาย ดุมีชีวิตชีวาอยู่ตลอดเวลา คนที่ทำงานอย่างซังกะตาย ทำงานเนือยๆ เชื่องช้า มักจะถูกกล่าวตักเตือนจากผู้บังคับบัญชาอยู่ตลอดเวลา และมักจะไม่ได้รับมอบหมายให้ทำงานสำคัญ

(4) ความสะอาด เป็นระเบียบ (Seiri, Seiton, Seiketsu, Seisou, Shitsuke) ความสะอาด เป็นระเบียบ เป็นคุณลักษณะ ของชาวญี่ปุ่นที่สะสมมาตั้งแต่ในอดีต วัดในญี่ปุ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วัดในนิกายเซน จะเน้นเรื่องความสะอาดและเป็นระเบียบเป็นที่สุด เด็กนักเรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาล จะได้รับการฝึกให้ถอดรองเท้าก่อนเข้าห้องเรียน และจะต้องเรียงรองเท้าไว้เป็นคู่ๆ โดยหันหัวรองเท้าชี้ออกนอกห้องเรียนอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสะอาดเป็นระเบียบนี้ เมืองไทยได้ถ่ายทอดมาในรูปของโครงการ 5 ส ได้แก่ สะสาง (Seiri), สะดวก (Seiton), สะอาด (Seiketsu), สุขลักษณะ (Seiso) และสร้างนิสัยที่ดี (Shitsuke) ซึ่งนิยมมาปฏิบัติกันตามหน่วยงานและโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ

(5) การอ่อนน้อมถ่อมตน ไม่พุดโอ้อวด (Kenson) คนญี่ปุ่นได้ชื่อว่า เป็นผู้ที่มีความสุภาพ เรียบร้อยเป็นอย่างมาก ความสุภาพเรียบร้อยนี้ถือกำเนิดมาจากคุณลักษณะที่เป็นผู้อ่อนน้อม ถ่อมตน ไม่พุดโอ้อวด คนญี่ปุ่นจะได้รับการอบรมว่า แม้จะให้ของผู้อื่น ก็ต้องไม่ทำให้ผู้อื่น เดือดร้อน เมื่อจะให้ของกำนัลต่อผู้ใด ก็ยังต้องขอโทษที่อาจ ทำให้เป็นภาระแก่เขาในการรับของจากผู้ให้ ก่อนจะ

เริ่มสนทนาใดๆ คนญี่ปุ่นมักจะเริ่มจากคำพูดว่า ซึมิมาเซง (ขอโทษครับ/คะ) ก่อนจะกินอาหารที่ผู้อื่นจัดเลี้ยงจะต้องพูดว่า ขออนุญาตรับ ประทานครับ (Itadakimasu) เมื่อรับประทานอาหารเสร็จแล้วก็ต้องบอกว่า ผมได้รับประทานอาหารที่อร่อยมาก (Osomatsu samadeshita) เมื่อพบกัน ครั้งแรก จะต้องแนะนำตัวซึ่งกันและกัน และจะต้องพูดว่าผมขอฝากเนื้อฝากตัวกับท่านด้วย (Yoroshiku Onegaishimasu) คำศัพท์ในภาษาญี่ปุ่นบางคำแม้จะมีความหมายเดียวกัน แต่จะมีถึง 3 รูปแบบ คือ คำทั่วไป คำที่ใช้เพื่อให้เกียรติ ผู้อื่น และคำที่ใช้ถ่อมตนสำหรับผู้พูด เช่น คำว่า ไป ถ้าเป็นคำทั่วไปใช้คำว่า Iku แต่หากถามว่า ท่านเคยไปประเทศไทยไหม ต้องเปลี่ยนคำว่า Iku เป็น Irassharu (ซึ่งเป็นคำยกย่อง) แต่ถ้าบอกว่า ผมเคยไปที่เมืองไทยแล้ว 2 ครั้ง ก็ต้องเปลี่ยนเป็นใช้คำว่า Mairu ซึ่งเป็นคำถ่อมตนแทน เป็นต้น

(6) ความซื่อสัตย์ สุจริต ไม่คดโกง จงรักภักดี ระลึกบุญคุณ (Seigi Kan) คุณลักษณะนี้ สะสมกันมานานจากคำสอนของขงจื้อที่สอนให้บุคคลต้องมีความซื่อสัตย์ สุจริต มีกตัญญูทวดเวทิตาต่อบิดามารดาต่อครูบาอาจารย์และผู้มีพระคุณ ภรรยาจะต้องซื่อสัตย์ต่อสามีลูกชายจะต้องเลื่อมใสบิดามารดาลูกน้อยต้องเชื่อฟังผู้บังคับบัญชาในทานญี่ปุ่นมักจะสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมในด้านนี้ไว้ตลอดเวลา

(7) ประหยัด รู้คุณค่าของเงิน สิ่งของและเครื่องใช้ต่างๆ (Setsuyaku) คนญี่ปุ่นเป็นคนที่ประหยัดเป็นอย่างมาก พ่อแม่จะสอนให้เด็กๆ ทุกคนกินข้าวในงานให้หมดทุกเม็ด การกินข้าวเหลือเป็นสิ่งที่แสดงถึงการสุรุ่ยสุร่าย ฟุ่มเฟือยโดยใช้เหตุ นิทานต่างๆ มักจะสะท้อนแต่ภาพของคนญี่ปุ่นที่ประหยัด อดทน อดออม ชีวิตประวัติของบุคคลต่างๆ ที่มีชื่อเสียงล้วนเกี่ยวข้องกับนิสัยที่ประหยัด

อดทนอดออมทั้งสิ้น สาเหตุหนึ่งที่รถญี่ปุ่นสามารถตีตลาดโลกได้นั้นมาจากนิสัยคนญี่ปุ่นที่อยากใช้รถที่ประหยัดน้ำมัน คันไม่ใหญ่นัก แต่มีประสิทธิภาพดีและสามารถใช้งานได้เช่นเดียวกับรถคันใหญ่ ๆ สินค้าญี่ปุ่นส่วนใหญ่จะได้รับการออกแบบให้เล็กกะทัดรัด เพื่อประหยัดวัสดุในการผลิต แต่ยังคงประสิทธิภาพในการทำงานเหมือนสินค้าอื่นทุกประการ

(8) พิถีพิถัน ใส่ใจในรายละเอียด (Kimekomakasa) ชาวญี่ปุ่นเป็นชนชาติที่ใส่ใจในรายละเอียดมาก การทำอะไรก็มักจะทำด้วยความพิถีพิถัน ไม่ว่าจะเป็นการเตรียมการประชุม การเตรียมการปฏิบัติงาน การจัดงานเลี้ยง งานแต่งงาน ฯลฯ การที่ญี่ปุ่นเป็นคนพิถีพิถันใส่ใจในรายละเอียดนี้จะสังเกตได้จาก พิธีชงน้ำชา (Sado) พิธีจัดดอกไม้ (Ikebana) การเลี้ยงต้นไม้แคระ (บอนไซ) การเลี้ยงปลาแคร์ฟ และอื่นๆหากจำเป็นจะต้องจัดงาน ผู้รับผิดชอบจะต้องเตรียมการอย่างละเอียดรอบคอบทุกขั้นตอนดูจากทัศนคติของคนไทยแล้วจะรู้สึกได้ว่า คนญี่ปุ่น จุกจิก จู้จี้ ใส่ใจในรายละเอียดมากเกินไป โดยไม่จำเป็น แต่เมื่องานจบออกมาแล้ว จึงจะรู้ว่า การเป็นคนพิถีพิถันใส่ใจในรายละเอียดของคนญี่ปุ่นนั้น ส่งผลดีต่อคุณภาพของงานทุกชิ้นเป็นอย่างมาก

(9) แยกแยะเรื่องส่วนตัวและความรับผิดชอบในหน้าที่ (Giri to Ninjo) คนญี่ปุ่นเป็นผู้ที่เข้มงวดกับการแยกแยะเรื่องส่วนตัว และความรับผิดชอบในหน้าที่มาก การที่จะเอาลูกมาทำงานในช่วงเวลาที่ลูกปิดเทอม หรือการจะนำภรรยาหรือบุตรมางานเลี้ยงของบริษัทนั้นมักจะไม่มีใครปฏิบัติ เมื่อพนักงานบริษัทแต่งงานกับเพื่อนร่วมงาน หรือผู้บังคับบัญชาเป็นที่รู้จักกันว่าหลังจากแต่งงานแล้ว สามปี ภรรยาไม่ควรจะอยู่ในที่ทำงานเดียวกัน ดังนั้นคนใดคนหนึ่งจะต้องออกจากงานไป การยกยอกนำของใช้ของบริษัท เช่น สบู่ ผงซักฟอก หรือ

กระตาดเซ็ดปากมาใช้ที่บ้านเป็นสิ่งต้องห้ามแม้จะเป็นของที่ไม่มีราคาอะไรมากมายก็ตาม และ

(10) การทำงานเป็นทีม ใช้ชีวิตรวมกลุ่ม (Shudan Koodoo) การทำงานเป็นทีม และการใช้ชีวิตรวมกลุ่ม เรามักจะไม่เห็นคนญี่ปุ่นหัวกระเป๋ามาเจอจาเรื่องอะไรต่างๆ แต่เพียงคนเดียว แต่มักจะมากันเป็นกลุ่ม 2-3 คน หรือไม่กี่ 4-5 คน โดยก่อนจะมาเมืองไทย ทีมงานนี้จะเตรียมงานกันมาอย่างดี และจะมอบหมายกันไว้แล้วว่า ใครจะพูดหรือจะตอบคำถามในเรื่องใด โรงแรมสไตล์ญี่ปุ่น ที่เรียกว่า เรียวกัน (Ryokan) มักจะได้รับการออกแบบให้มีห้องติดๆ กัน โดยกันไว้ด้วยผนังที่เลื่อนออกได้เวลารับประทานอาหาร คนทั้งหมดที่มาในทีมไม่ว่าจะเป็นสิบหรือร้อยคนจะได้รับประทานอาหารและรื่นเริงด้วยกันได้ เวลาจะกินอาหารก็ต้องเริ่มจากการดื่มที่พร้อมเพรียงกัน (คัมไป) และเริ่มกินพร้อมกัน เวลาเลิกก็มักจะต้องรองจนกว่าจะมีใครมากล่าวปิดจึงจะลุกออกจากที่นั่งพร้อมกัน การทำงานร่วมกัน ใช้ชีวิตร่วมกัน กินด้วยกัน เที่ยวด้วยกัน ปรึกษาหารือเรื่องการทำงานต่างๆ ด้วยกัน โดยยึดคติว่า One for all and all for one (เราทำเพื่อส่วนรวม เมื่อส่วนรวมดีขึ้นเราก็ตีขึ้นด้วย) เป็นแนวคิดที่ซึมซับอยู่ในชีวิตจิตใจของชาวญี่ปุ่นและเป็นหัวใจที่ช่วยผนึกกำลังของคนทั้งทีมเข้าด้วยกัน กลายเป็นบริษัทญี่ปุ่น สังคมญี่ปุ่น และชาติญี่ปุ่นที่แข็งแกร่งจนยากที่จะโดนทำลายจากชนชาติอื่น

คุณลักษณะทั้ง 10 ประการที่กล่าวมานี้ ทำให้ชาวญี่ปุ่นเป็นคนที่มีความมีประสิทธิภาพ เป็นเอกลักษณ์ประจำชาติของญี่ปุ่นที่สร้างความสำเร็จให้กับญี่ปุ่นในทุกๆ ด้าน

4. ผลิตภาพของภาคเกษตรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

การเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของระบบเศรษฐกิจเกิดขึ้นจากการพัฒนาอุตสาหกรรม ซึ่งต้องอาศัยการเพิ่มขึ้นของผลิตผลด้านการเกษตร ผลิตภาพเพิ่มขึ้น ทำให้ใช้แรงงานน้อยลง ช่วยให้อุปทานแรงงานที่สนองตอบความต้องการแรงงานของภาคอุตสาหกรรมในระยะแรก และสามารถผลิตอาหารเพียงพอสำหรับพลเมือง ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นต้องนำเข้าอาหารจากเกาหลีและไต้หวัน แต่หลังสงคราม ญี่ปุ่นสามารถผลิตอาหารเพียงพอ แม้ว่าชาวนาจะลดลงอย่างรวดเร็วในทศวรรษ 1960s แต่รายได้ของครัวเรือนเกษตรกรเพิ่มขึ้นสูงกว่ารายได้ประชาชาติต่อหัว

5. ยืมและพัฒนาเทคโนโลยี

ความรู้ทางวิชาการสมัยใหม่มีเพียงพอต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมญี่ปุ่น การสะสมทุนเพื่อให้สามารถนำเข้าเทคโนโลยีจากสหรัฐอเมริกาและประเทศอุตสาหกรรมยุโรปตะวันตก อุตสาหกรรมของญี่ปุ่นได้ทุ่มเทอย่างหนักในการยืมเทคโนโลยีที่ดีที่สุดในโลก สามารถพัฒนาปรับปรุงเมื่อผ่านระยะเวลาพอสมควร เพราะเกิดการเรียนรู้สะสมประสบการณ์ กระทั่งสามารถสร้างสมเทคโนโลยีของตัวเองได้ ทั้งนี้ความสามารถในเชิงนวัตกรรมของผู้ประกอบการกับความสามารถในการสะสมทุนในอัตราสูงเป็นส่วนสำคัญที่เร่งอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่น

5.1 ทักษะติดต่อเทคโนโลยีในประเทศญี่ปุ่น วิศวกรและคนที่มีความสามารถในด้านเทคนิคจะได้รับการยอมรับ และมักจะมีตำแหน่ง สวัสดิการดีในบริษัท พร้อมทั้งเงินเดือนที่น่าพอใจ

5.2 คุณภาพของสินค้าญี่ปุ่น ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 สินค้าญี่ปุ่นได้ชื่อว่า เป็นสินค้าคุณภาพต่ำ ต่อมาญี่ปุ่นสามารถเปลี่ยนภาพพจน์ของคุณภาพสินค้า จนเป็นที่ยอมรับว่า สินค้าญี่ปุ่นมีคุณภาพดี วิธีการตรวจสอบคุณภาพสินค้าของญี่ปุ่นจะคล้ายกับการตรวจสอบคุณภาพสินค้าแบบระบบตะวันตก คือ การสุ่มตรวจคุณภาพ

5.3 การพัฒนาการผลิต ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม นวัตกรรม สร้างและรักษามาตรฐานสินค้าให้เพียงพอกับความต้องการของตลาด การผลิตด้วยต้นทุนสุทธิต่ำ บริษัทญี่ปุ่นมีการปรับปรุงวิธีการผลิต จนต้นทุนราคาสินค้าต่ำ ผลิตทันตามเวลาและส่งทันตามกำหนด

5.4 การค้นคว้าวิจัยและการพัฒนา บริษัทญี่ปุ่นจะลงทุนในด้านการค้นคว้าวิจัย และการพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด ญี่ปุ่นพัฒนาไม่ใช่แค่ตัวสินค้า แต่ยังพัฒนาระบบการผลิตด้วย การผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ของญี่ปุ่นนั้น บริษัทมักจะกำหนดตลาด (ศึกษาโอกาสตลาด) กำหนดนักธุรกิจ นักเทคนิค เพื่อคิดและพัฒนาเทคโนโลยีแผนใหม่ และพร้อมให้การสนับสนุนเงินทุนเพื่อธุรกิจ บริษัทจะเป็นผู้กำหนดนวัตกรรม ซึ่งจะตัดสินใจหรือสร้างนวัตกรรมใหม่ หลังจากมีข้อมูลการตลาดชัดเจน ทราบถึงศักยภาพทางธุรกิจหรือมีความเห็นพร้อมต้องกันเกี่ยวกับโอกาสทางธุรกิจ ด้วยการจัดทำแผนร่วมกัน

5.5 เทคโนโลยีคุณภาพชั้นสูง กำหนดด้านเทคโนโลยี

6. การพัฒนาอย่างเหมาะสมของส่วนผสมทางอุตสาหกรรม

ส่วนผสมของอุตสาหกรรมนำไปสู่การพัฒนาอุตสาหกรรมในขั้นสูงสามารถส่งออกสินค้าได้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดโลก โดยเปลี่ยน

จากอุตสาหกรรมเบา (อุตสาหกรรม สิ่งทอ เซรามิกส์ และอื่นๆ) ไปสู่อุตสาหกรรมเคมีขั้นสูง (โลหะ เครื่องจักร และเคมีภัณฑ์) การเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของอุตสาหกรรม สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสินค้าส่งออก อุตสาหกรรมญี่ปุ่นได้รับการชี้นำจากการวิจัยตลาดเกี่ยวกับอุปสงค์ของตลาดโลกและการลงทุนได้เกื้อกูลกัน

6.1 กำไรและส่วนแบ่งการตลาด บริษัทใช้ความพยายามที่จะขยายส่วนแบ่งการตลาด เนื่องจากญี่ปุ่นเชื่อว่าจะทำให้บริษัทเข้มแข็งจะต้องทำให้บริษัทได้กำไรมากขึ้น

6.2 . การตลาด บริษัทญี่ปุ่นที่ประสบความสำเร็จส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับการวิจัยเรื่องการตลาดและกลยุทธ์การตลาด

6.3 Kaizen การเริ่มทำให้ได้รับการพัฒนาขึ้นทีละเล็กละน้อย จากสิ่งน้อยๆ พัฒนาไปเรื่อยๆ ไม่สิ้นสุด จนกระทั่งบรรลุมาตรฐานขั้นสูงในทุกเรื่องในทุกแห่ง ได้เทคโนโลยีการผลิตหัตถอุตสาหกรรมที่ยืดหยุ่น ปรับปรุงกระบวนการผลิตให้ปรับตัวเข้ากับกระแสของผู้บริโภค และตลาดที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว นับพลัน

6.4 Subcontractor ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิต ผู้จำหน่ายปัจจัยการผลิต และผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์อย่างใกล้ชิด

7. ภาครัฐที่มีศักยภาพ และมีความร่วมมือดีกับวิสาหกิจเอกชน

ชนรุ่นอายุหนุ่มสาวทั้งในภาครัฐและเอกชนมีศักยภาพที่จะสืบทอดเจตนารมณ์ในการปฏิสังขรณ์และผดุงชาติ จากประสบการณ์ช่วงสงครามซึ่งเป็น

ของระบบการเศรษฐกิจแบบควบคุม ทำให้ผู้นำภาครัฐและภาคเอกชน มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด หลังสงครามการพัฒนาอย่างรวดเร็วของ ภาคเอกชนและแนวความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยแบบอุตสาหกรรมได้ก่อตัว ในระบบเศรษฐกิจญี่ปุ่นเป็นระบบอย่างลงตัวในวิสาหกิจเอกชน ขณะที่อิทธิพล ของภาครัฐยังคงมีอยู่และมีหน้าที่ด้านการวิจัยหรือที่ปรึกษาระดับชาติของ ภาคอุตสาหกรรมญี่ปุ่น

อาจกล่าวได้ว่า นโยบายด้านอุตสาหกรรมได้มีบทบาทสำคัญในการ พัฒนาอุตสาหกรรมหลัก ผู้นำภาครัฐมักเป็นข้าราชการที่ได้รับการศึกษาจาก มหาวิทยาลัยที่ดีที่สุดและตระหนักถึงผลประโยชน์ของชาติในอนาคต แผนพัฒนา ทางเศรษฐกิจของชาติและแผนประจำปีจะแสดงให้เห็นถึงการวิเคราะห์ปัญหาใน ปัจจุบันและอนาคตของระบบเศรษฐกิจ จะเป็นแนวทางให้ภาคเอกชนใช้เป็น แนวทางในการแก้ไขปัญหาและการร่วมมือกัน ทั้งภาครัฐและเอกชน ได้จัดตั้ง คณะกรรมการหลายคนที่มีรัฐมนตรีหลากหลายเข้าแก้ไขปัญหาเฉพาะเรื่อง นักธุรกิจชั้นนำและปัญญาชนชั้นนำได้แสดงทัศนะที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เป็นปัจจัยให้ภาครัฐสนองตอบต่อความต้องการส่วนรวม ความร่วมมือฉันท์มิตร ระหว่างภาครัฐของเอกชนเกิดขึ้นทั้งในระดับผู้นำธุรกิจขนาดใหญ่ ศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัย ตลอดจนนักสื่อสารมวลชน ผู้นำสภาพทางการเมือง เป็นเอกลักษณ์ ญี่ปุ่น

7.1 ความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐบาลกับภาคอุตสาหกรรม ภาครัฐ และภาคอุตสาหกรรม มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด โดยผ่านระบบที่เรียกว่า อะมะคุดะริ (amakudari) อะมะคุดะริ เป็นแนวปฏิบัติโดยการจ้างข้าราชการที่เคย มีตำแหน่งสูงในราชการมาทำงานในบริษัทเอกชนหลังเกษียณ ตัวอักษร

อะมะกุตะริ หมายถึง การส่งลงมาจากสวรรค์ เป็นการแสดงการยอมรับสถานะของข้าราชการที่เคยมีตำแหน่งสูง แนวปฏิบัตินี้เริ่มก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่มาใช้กันมากระหว่างปลายปี 1960 ถึงต้นปี 1970 อะมะกุตะริ เกิดจากการตอบแทนอยู่ที่ทำคุณประโยชน์หรือเคยรับราชการในตำแหน่งสำคัญ แต่ต้อง complementary ภาครัฐถูกขอให้เกษียณอายุ 47-55 ปี ที่มีเงินบำนาญไม่มาก และยังสามารถทำงานได้ในบริษัทเอกชน ข้าราชการเกษียณมักจะรู้ช่องทางรัฐบาลจากการเป็นอดีตข้าราชการ ข้าราชการกลุ่มนี้มักจะเข้าทำงานที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรม ซึ่งอาจเป็นธนาคาร การขนส่ง ข้าราชการเหล่านี้จะเป็นคนที่มีทั้งความสามารถและมีตำแหน่งสูง รู้จักคนในวงราชการจึงง่ายต่อการติดต่อกับส่วนราชการ อดีตข้าราชการเหล่านี้รู้ว่า อะไรควรทำในสถานการณ์ใด

7.2 การปกป้อง รัฐญี่ปุ่นมีการปกป้องหลายขั้นตอนในขณะที่อุตสาหกรรมญี่ปุ่นยังคงเจริญเติบโตหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 กำแพงภาษีที่ไม่เข้มงวด บริษัทญี่ปุ่นจะเข้มแข็ง

7.3 การแข่งขัน รัฐส่งเสริมให้มีการแข่งขันระหว่างบริษัทญี่ปุ่น เพื่อการผลิตสินค้าคุณภาพ

8. ความกักตึงต่อกลุ่ม (ทีมงาน) ของลูกจ้างชาวญี่ปุ่น

กำลังแรงงานญี่ปุ่นจะสังกัดเป็นสหภาพประมาณร้อยละ 35 ในปลายทศวรรษ 1960 ปัจจุบันสหภาพแรงงานญี่ปุ่นได้รับการจัดขึ้นในทุกบริษัท แรงงานของญี่ปุ่นมีความจงรักภักดีต่อบริษัทและภาคภูมิใจที่ได้ทำงานในบริษัทนั้นๆ หลายช่วงอายุคน นักมานุษยวิทยาระบุว่า เป็นเครื่องแสดงถึงความสัมพันธ์อันกลมเกลียวในครอบครัวตามระบบสังคมนั่งเดิมของญี่ปุ่น ความสัมพันธ์ระหว่าง

ลูกจ้างกับนายจ้างก็เป็นความสัมพันธ์ในฐานะสมาชิกชุมชนเดียวกันมากกว่าจะเป็นปฏิปักษ์ระหว่างทุนกับแรงงาน แม้ว่าจะมีการนัดหยุดงานนับพันครั้ง มีแรงงานเข้าร่วมจำนวนนับล้านคน แต่ก็มีแนวโน้มลดลง เป็นปัจจัยสำคัญที่เพิ่มผลิตผลของแรงงาน

8.1 ความจงรักภักดีในประเทศญี่ปุ่น ความจงรักภักดีเป็นเรื่องคุณธรรมที่ได้รับการยกย่องมากในประเทศญี่ปุ่น เมื่อคนญี่ปุ่นถูกถามว่า เขาทำงานอะไร แทนที่จะตอบว่าเป็นผู้จัดการ หรือเป็นวิศวกร เขามักจะตอบว่า เขาทำงานบริษัทไหน คนญี่ปุ่นโตขึ้นมาด้วยความเชื่อว่า การเป็นคนญี่ปุ่นของเขาเป็นสิ่งที่พิเศษ

8.2 มติเอกฉันท์ มติเอกฉันท์ของญี่ปุ่น หมายถึง การตัดสินใจของคนทุกคนที่มีส่วนร่วม แต่ในทางปฏิบัติ คือ มติเอกฉันท์มักจะหมายถึง เสียงส่วนใหญ่คนที่ไม่เห็นด้วยกับมติเอกฉันท์และเป็นเสียงอย่างน้อยจะเงียบและยอมรับกติกา

8.3 ความสูงต่ำของระดับชั้น ญี่ปุ่นได้นำแนวคิดการจัดลำดับชั้นสูงต่ำตามอายุ และอาวุโส มาจากคำสอนตามตำหรับขงจื้อ การจัดลำดับชั้นในสังคมญี่ปุ่นเป็นเรื่องสำคัญมากในบริษัทญี่ปุ่น โดยเฉพาะในช่วง 1960 พนักงานจะเลื่อนขั้นตามความอาวุโสมากน้อยในการทำงาน

8.4 ทศนคติต่อสหภาพ ในประเทศญี่ปุ่น สหภาพมักจะเป็นเรื่องแรงงานมากกว่าการค้า สหภาพส่วนใหญ่เป็นสหภาพของบริษัท ผู้จัดการระดับอาวุโสหลายคนของบริษัทมักจะเคยเป็นคนในสหภาพมาก่อน การบริหารงานและผู้ใช้ แรงงานจะมีทัศนคติคล้ายกัน คือ ทำเพื่อสมาชิกในสหภาพ

8.5 พนักงานและผู้ถือหุ้น คนญี่ปุ่นจะให้ความสำคัญกับพนักงานบริษัทมากกว่าผู้ถือหุ้น เงินปันผลเดิมจะต่ำ สำหรับผู้ถือหุ้นจะได้กำไรจากราคาในตลาดหุ้น แต่การแตกของฟองสบู่ได้ทำลายความเชื่อนี้

9. บทบาทของธนาคารและความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างธนาคารกับวิสาหกิจเอกชน

บริษัทญี่ปุ่นอาศัยเงินกู้ยืมจากธนาคารมาลงทุนมากกว่าใช้ทุนส่วนตัวเป็นที่ทราบกันทั่วไป อัตราการยืมเงิน (กู้เงินลงทุน) ต่อจำนวนเงินลงทุนทั้งหมดในอุตสาหกรรมสูงถึงร้อยละ 67 (1968) ธนาคารได้รวบรวมทุนจากผู้ฝากรายย่อยจำนวนมากมาปล่อยกู้ให้กับบริษัทขนาดใหญ่พร้อมกำกับดูแลซึ่งธนาคารบางครั้งแสดงบทบาทต่อวิสาหกิจเอกชนเช่นเดียวกับบทบาทของรัฐมนตรีกระทรวงการคลังหรือทางการ (ควบคุม ดูแล กำกับ)

9.1 การเงิน ในอดีต บริษัทญี่ปุ่นเคยได้รับการสนับสนุนการเงินในราคาถูก (คือ ดอกเบี้ยต่ำมาก) จากการกู้ยืมธนาคาร

10. เสถียรภาพในทางการเมือง

เสถียรภาพทางการเมือง เป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ จะเห็นได้ว่า ตลอดระยะเวลาหลายทศวรรษที่ญี่ปุ่นมีพรรคการเมืองอย่างต่อเนื่อง ไม่มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายอย่างฉับพลัน มีความเห็นพ้องต้องกันในการสร้างความสัมพันธ์กับนานาชาติในการพัฒนาประเทศ

ในความสำเร็จของระบบญี่ปุ่น มีจุดอ่อนเช่นกัน

1. การเอาประโยชน์กับทัศนคติดั้งเดิม การบริหารญี่ปุ่นอาจคิดว่าเขาใส่ใจการบริหารคน การแต่งตั้งหลายตำแหน่งเกิดจากการไม่สนใจครอบครัวและสถานการณ์อื่น พนักงานจะต้องให้ความสำคัญกับบริษัทมากกว่าครอบครัว การแต่งตั้งโดยไม่ได้ให้รู้ตัวล่วงหน้าก่อนอาจก่อให้เกิดความขัดแย้ง คุณภาพชีวิตการทำงานลดต่ำลง
2. การใช้แรงงานผู้หญิงในทางผิดๆ พนักงานหญิงส่วนใหญ่ในบริษัทญี่ปุ่นให้ทำงานที่ไม่ต้องใช้สมองมาก เช่น เป็นพนักงานต้อนรับชงชากาแฟให้แขก ผู้หญิงที่มีความรู้และความสามารถจะถูกมองข้ามและทำงานในระดับล่างกว่าจะได้เป็นผู้จัดการ ก็ต้องเพียบพร้อมไปด้วยคุณสมบัติ อีกทั้งต้องทำงานหนักเพื่อพิสูจน์ตนเองว่า ตนสามารถเสียสละเวลา อุทิศให้กับงานได้ ทั้งในและนอกเวลางาน แต่ก็ยังไม่พ้นคำกล่าวหา ผู้หญิงไม่สามารถออกงานกลางคืนกับลูกค้าได้
3. บริษัทญี่ปุ่นส่วนใหญ่มักให้วันหยุดจำกัด มีรายงานว่าพนักงานทำงานมากจนตาย (kuroshi)
4. การใช้เวลาเปล่าประโยชน์ในที่ทำงาน เวลาส่วนมากในที่ทำงานใช้ไปกับการประชุม เพื่อหารือและหามติเอกฉันท์ ทำให้การตัดสินใจช้า เสียเวลาในการรักษาสัญญา
5. ขบวนการที่เป็นขั้นตอน บริษัทใหญ่ส่วนมากมักจะมีขั้นตอนมากมาย
6. การเสียความเป็นผู้ประกอบการ การเน้นความเอกฉันท์ และความภักดีจนทำให้ขาดจิตวิญญาณของผู้ประกอบการ

7. ระบบการกระจาย ญี่ปุ่นมีระบบการปกป้องผู้ค้าปลีก มิใช่ใครอยากจะทำเปิดบริษัทค้าปลีกก็เปิดได้

บทสรุป

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าความสำเร็จในการพัฒนาอุตสาหกรรมของญี่ปุ่นขึ้นกับปัจจัยหลายประการ ดังทัศนะของ Shinichi Ichimura (1998) ซึ่งเน้นปัจจัยเกี่ยวกับการสะสมทุนของภาคเอกชน การออมความขยันขันแข็งและศักยภาพของกำลังแรงงาน ผลผลิตของภาคเกษตร การนำเข้าและปรับปรุงพัฒนาเทคโนโลยี การปรับเปลี่ยนโครงสร้างอุตสาหกรรม ความเข้มแข็งของภาครัฐและความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับเอกชน ความภักดีของผู้ใช้แรงงานต่อทีมงานหรือบริษัท บทบาทของธนาคารต่อวิสาหกิจเอกชน และเสถียรภาพทางการเมือง อย่างไรก็ตาม ยังคงมีปัจจัยอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของอุตสาหกรรมญี่ปุ่น ทั้งนี้ขึ้นกับจุดยืนของผู้วิเคราะห์ที่จะให้ความสำคัญต่อปัจจัยใด ปัจจัยหนึ่ง หรือกลุ่มของปัจจัย

อย่างไรก็ตาม ปัจจัยโดดเด่นที่ทำให้การพัฒนาอุตสาหกรรมของญี่ปุ่นสัมฤทธิ์ผลที่เป็นเอกลักษณ์ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ยากที่ประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายจะเลียนแบบได้ คือ การมีเสถียรภาพทางการเมืองที่ดีเป็นระยะเวลายาวนาน ความคงเส้นคงวาของนโยบาย จิตวิญญาณการอดออม ประหยัด ซึ่งมีผลมาจากสังคมญี่ปุ่นต้องเผชิญกับการขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นข้อจำกัดทางกายภาพ ทำให้ต้องพึ่งพาวัตถุดิบแร่ธาตุหรือปัจจัยในการผลิตจากนอกประเทศเช่นเดียวกับที่ต้องพึ่งพาตลาดต่างประเทศ(ในการส่งออกสินค้าและบริการ) จึงได้เน้นวิจยตลาดเพื่อผลิตสินค้า

และบริการให้สอดคล้องกับความนิยมและกำลังซื้อของผู้บริโภคต่างประเทศ ประกอบกับการที่ไม่ต้องมีภาระด้านการป้องกันประเทศ หรือญี่ปุ่นเสียค่าใช้จ่ายด้านการป้องกันประเทศ เพียงร้อยละ 1 ของ GDP เท่านั้น) ช่วยให้ญี่ปุ่นทุ่มเทกับการพัฒนาด้านอื่นๆ ได้เต็มที่ ยิ่งกว่านั้นญี่ปุ่นได้แยกประเด็นทางเศรษฐกิจออกจากประเด็นทางการเมืองและการทหารอย่างเด็ดขาดในนโยบายต่างประเทศ นอกจากนี้ กระบวนการนำเข้าเทคโนโลยี ปรับปรุง และพัฒนาเทคโนโลยีได้ล้าหน้า ทั้งนี้เพราะผู้ประกอบการญี่ปุ่นมี จิตวิญญาณของนักพัฒนา คิดค้น และนำลงทุนไปในตัว

ในทัศนะของผู้สังเกตการณ์ รวมทั้งผู้อ่านย่อมมองเห็นปัจจัยอื่นๆ ที่นำญี่ปุ่นไปสู่ความสำเร็จด้านอุตสาหกรรมหลังสงคราม หากจะกรุณาให้ข้อคิดเห็นเพื่อการแลกเปลี่ยนและเป็นวิทยาทานแก่สาธารณชนผู้สนใจ เพื่อให้เกิดความเข้าใจกระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรมของญี่ปุ่นมากยิ่งขึ้น ก็ขอเชิญส่งความคิดเห็น ข้อคิดเห็น มายังกองบรรณาธิการได้ จักเป็นพระคุณยิ่ง

เอกสารอ้างอิง

CIA. The World Factbook 2002.

(<http://www.odci.gov/cia/publications/factbook/print/ja.html>.)

Ichimura, Shinichi. Political Economy of Japanese and Asian Development. Tokyo : Springer-Verleg. 1998.

Okimoto, Daniel I.(ed). Japan's Economy : Coping with Change in The International Enviroment. Boulder, Colorado : Westview Press. 1982.

Shinohara, Miyoehei. Industrial, Growth, Trade, and Dynamic Patterns in the Japanese Economy. Tokyo : University of Tokyo Press. 1984.

Uchino, Tatsuro. Japan's Postwar Economy : An Insider's View of Its History and Its Future. Mark A. Harbison (trans.) Tokyo : Kodansha International. 1983.